

Aan de voorzitter en de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

cc: de minister-president, de heer drs. H.W.M. Schoof
de minister van Financiën, de heer E. Heinen MSc
de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer dr. Y.J. van Hijum
de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mevrouw M-F. Agema

Datum

2 juli 2024

Ons kenmerk

24-076/TE/JvR/tvm

Betreft / Onderwerp

Inbreng FNV t.b.v. debat over de regeringsverklaring

Geachte Kamerleden,

Op 3 en 4 juli as. zal de Tweede Kamer debatteren over de regeringsverklaring van het nieuwe kabinet. Inhoudelijk moeten we het vooralsnog doen met het Hoofdlijnenakkoord.

Het is verontrustend dat het komende kabinet geen blijk geeft van een visie op de sociaaleconomische toekomst van Nederland. Arbeid, grondstoffen en ruimte zijn schaars. We moeten kiezen wat we wel en niet doen. Wat de FNV betreft is de toekomst duurzaam en sociaal. We kunnen niet voortgaan met het uitputten van de aarde en onze leefomgeving. We willen geen bedrijvigheid die alleen kan bestaan op basis van (goedkope en flexibele) arbeid die mensen geen bestaanszekerheid biedt en (lage) belastingen die geen betrouwbare overheid en maatschappelijke sectoren kunnen onderhouden.

De FNV vraagt al geruime tijd aandacht voor de noodzaak te herstellen wat de afgelopen decennia steeds verder uit de rails is gelopen. Mensen zijn kwetsbaar geworden door onzeker werk, achterblijvende inkomens, verschraving van de sociale zekerheid en het wantrouwen waarmee de overheid burgers bejegt. De overheid heeft te veel verantwoordelijkheden afgeschoven op individuen, de markt en lagere overheden. Met als gevolg dat de georganiseerde solidariteit in onze samenleving en de kwaliteit van publieke dienstverlening als zorg, onderwijs en openbaar vervoer onder druk staan door bezuinigingen, marktwerking en gebrek aan personeel. Nog zeer recent liet het Centraal Bureau voor de Statistiek opnieuw zien dat werkend Nederland een steeds kleiner deel van de economische koek krijgt ten gunste van winsten en aandeelhouders. Die scheefgroei is naar onze overtuiging een belangrijke bron van maatschappelijke onvrede.

Het is nodig de werk- en inkomenszekerheid van mensen te verbeteren. Er moet in de overheid worden geïnvesteerd en er is behoefte aan een eerlijker belastingstelsel dat inkomens uit vermogen en bedrijfswinsten hoger aanslaat. Daarvan zien we te weinig terug. De voorstellen uit het

Hoofdlijnenakkoord zijn maar al te vaak tegenstrijdig. Voor te veel mooie woorden ontbreekt een financiële onderbouwing. Bezuinigingen lijken hapsnap te zijn gekozen uit ambtelijke voorstellen. Bestaanszekerheid wordt door de coalitie voornamelijk begrepen als belastingverlaging, opgebracht door bezuinigingen die de bestaanszekerheid juist aantasten. Recent zijn enkele voorzichtige stappen gezet om inkomen uit vermogen en bedrijfswinsten wat meer te belasten. Die stappen worden haastig teruggedraaid. Daarmee laat de beoogde coalitie het ware gezicht zien als de hoeder van het belang van bedrijven en vermogens.

De FNV vraagt nog in het bijzonder aandacht voor een zinnetje uit het akkoord waaruit blijkt dat de beoogde coalitie wil onderzoeken of nadere eisen kunnen worden gesteld aan de representativiteit van belangenorganisaties met een ideëel doel op grond van art. 3.305a Burgerlijk Wetboek. We ondervinden nu al last van de eerdere aanscherping van art. 3.305a bij het voeren van juridische procedures tegen wantoestanden op de arbeidsmarkt of gewoon het uitvoeren van onze wettelijke taken bij de cao-handhaving. We nemen aan dat het niet de bedoeling is om de juridische slagkracht van de vakbeweging aan te tasten.

Voordeel van een Hoofdlijnenakkoord is dat het de Tweede Kamer meer ruimte biedt het akkoord aan te passen. De FNV roept de Kamer op om die ruimte bij in ieder geval de volgende onderwerpen maximaal te benutten.

Publieke sectoren

Het akkoord wil de uitvoering door de overheid verbeteren, maar maakt dat tegelijk onmogelijk door het aantal rijksambtenaren met 22 procent te willen verminderen. Zo'n enorme bezuiniging kan niet verantwoord worden doorgevoerd. Die ambtenaren krijgen dan ook nog te maken met een in een regeerakkoord vastgelegde nullijn in 2026. De FNV beschouwt een dergelijke oekaze als een grove aantasting van de onderhandelingsvrijheid en als minachting naar het personeel dat in opdracht van de politiek Nederland dient. De FNV roept de Kamer op niet akkoord te gaan met de krimp en de loonvorming over te laten aan vrije onderhandelingen.

We lezen in het akkoord mooie woorden over voldoende beloning van personeel in publieke sectoren en de noodzaak van professionele autonomie. Vervolgens wordt fors op sectoren als onderwijs en zorg bezuinigd en moet veiligheid de enorme verwachtingen waarmaken met 300 miljoen euro. Onderwijs en onderzoek krijgen te maken met een bezuiniging van 1 miljard euro, met als gevolg dat 1.200 banen op de tocht komen te staan. De btw-verhoging op schoolboeken gaat de kosten verhogen en zal de kansengelijkheid in het onderwijs vergroten. De al ingeboekte bezuinigingen op de langdurige zorg blijven staan; pas vanaf 2027 worden ze deels teruggedraaid. Bezuinigingen leiden altijd tot minder personeel en die vergroting van het toch al nijpende personeelstekort zal niet meer kunnen worden hersteld. De werkdruk in de zorg is al groot en er zal in de toekomst een groter beroep op zorg worden gedaan. Het is dan ook bijzonder onverstandig dat het kabinet de intensivering van het zorgarbeidsmarktbeleid terugdraait. Er moet in zorg en onderwijs worden geïnvesteerd en er moet niet worden bezuinigd. De FNV roept de Kamer op de bezuinigingen te schrappen.

Ronduit bizar is het voornemen om bij overschrijding van de begrotingsnorm van 3 procent, de lonen en prijzen niet in uitgaven te indexeren. Een dergelijke maatregel zal extreem procyclisch uitpakken en economische problemen snel vergroten en zou leiden tot blinde bezuinigingen zonder enige richting of sturing.

Arbeidsmarkt

In het Hoofdlijnenakkoord lezen we dat de zekerheid op de arbeidsmarkt moet worden gestimuleerd en wordt gestreefd naar meer vaste contracten voor werknemers. Daarbij wordt een tweetal wetten benoemd die onderdeel zijn van een breder arbeidsmarktpakket dat sociale partners de afgelopen tijd zijn overeengekomen met het huidige kabinet. De FNV vraagt de Tweede Kamer te benadrukken dat het hele, samenhangende pakket, zal worden uitgevoerd.

Arbeidsmarktcrisis is het best te bestrijden door betere arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden. Het zal eraan bijdragen dat schaarse arbeid zoveel mogelijk wordt ingezet bij bedrijvigheid die het meest bijdraagt aan brede welvaart. Arbeidsmigratie kan een bescheiden bijdrage leveren aan de oplossing van de crisis. Daarbij moeten mensen die naar ons land komen, fatsoenlijk worden behandeld en werken tegen in Nederland geldende arbeidsvoorwaarden. De Commissie Roemer heeft inmiddels alweer ruim drie jaar geleden aanbevelingen gedaan die breed worden onderschreven. In de praktijk merken de arbeidsmigranten daar tot nu toe weinig van en gaat de uitbuiting door. Het Hoofdlijnenakkoord stelt terecht dat de aanbevelingen versneld moeten worden uitgevoerd. Het akkoord voegt enkele maatregelen toe die weleens averechts zouden kunnen uitwerken. Door de werkgever verantwoordelijk te maken voor huisvesting en zelfs het aanleren van de Nederlandse taal wordt de afhankelijkheid van werknemers vergroot en ligt uitbuiting op de loer.

Sociale zekerheid

Het Hoofdlijnenakkoord bevat plompverloren een ingeboekte bezuiniging op de WW. Nut en noodzaak worden niet toegelicht. De FNV kan het niet anders zien dan als een botte bezuiniging ten koste van werknemers, waarvan de consequenties onvoldoende zijn doordacht. Want wordt bijvoorbeeld ook de duur van de loongerelateerde uitkering in de WIA verkort? We weten bovendien dat uitzendbureaus en werkgevers die bovenmatig van flexibele contracten gebruik maken, de WW als draaideurregel misbruiken. Een besparing op de WW-uitgaven is het beste te bereiken door een slot op de flexdraaideur te zetten.

De regeling Compensatie transitievergoeding bij langdurige arbeidsongeschiktheid (CRTV-LAO) heeft de problemen rond de slapende dienstverbanden voor werknemers én werkgevers opgelost. Een praktijk die door het Xella-arrest juist was beslecht. Daarbij wordt nadrukkelijk verwezen naar de CRTV-LAO. De keuze om de compensatieregeling te beperken tot hele kleine werkgevers zal het dossier slapende dienstverbanden heropenen. Daar zit niemand op te wachten. Als deze regeling (deels) gaat verdwijnen zal de ellende voor werknemers, maar ook werkgevers in alle hevigheid terugkeren.

De FNV acht het wel noodzakelijk reële problemen in de arbeidsongeschiktheidsverzekering en de Participatiewet op te lossen. Voor beide onderwerpen is de afgelopen jaren een staatscommissie opgetuigd die goede analyses en suggesties voor oplossingen hebben gedaan. Daar gebeurt in het Hoofdlijnenakkoord weinig tot niets mee.

Een maatregel uit het Hoofdlijnenakkoord in relatie tot arbeidsongeschiktheid is het plan om de Tegemoetkoming Arbeidsongeschikten af te schaffen vanwege de voorgenomen halvering van het eigen risico. De halvering van het eigen risico betekent voor arbeidsongeschikten dus een sigaar uit eigen doos. De Tegemoetkoming Arbeidsongeschikten bedraagt in 2024 € 217,29, terwijl het eigen risico met € 220 wordt verlaagd. De FNV vindt het niet gepast dat arbeidsongeschikten, die vaak geen hoog inkomen hebben en hoge zorgkosten, geen voordeel hebben van de verlaging van het eigen risico en roept op om deze bezuiniging te schrappen.

Ondanks het advies van de Commissie Octas stond er helaas niets in het Hoofdlijnenakkoord over arbeidsongeschiktheid. Gelukkig is er in het eindverslag van de formateur toegevoegd dat voorstellen naar aanleiding van het advies van de commissie Octas welwillend zullen worden bezien. Wat betreft de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) heeft de FNV geen behoefte aan een grote stelselwijziging. Wel moeten de gesignaleerde hardheden worden aangepakt waar budget voor vrijgemaakt zou moeten worden. Dat betekent dat de ondergrens van de WIA wordt verlaagd naar 15 procent en er een minder theoretisch arbeidsongeschiktheids criterium komt.

De huidige Participatiewet is een ongekend harde wet die onmenselijk uit kan pakken. De wet is te streng en de bijstand te laag. De wet heeft niet geleid tot meer duurzaam werk voor mensen met een arbeidsbeperking. Bovendien gaat de Participatiewet te veel uit van wantrouwen en harde sancties die mensen niet vooruithelpen. Voormalig minister Schouten heeft een voorzichtig begin gemaakt met het menselijker maken van de Participatiewet. Het beleid om meer te handelen op basis van vertrouwen moet worden voortgezet. De FNV is blij dat de Tweede Kamer onlangs heeft gestemd voor de motie Mohandis/Palmen waarin wordt opgeroepen om door te gaan met het hervormen van de Participatiewet. Wat de FNV betreft moet de Participatiewet fundamenteel op de schop door in ieder geval het verhogen van de bijstand, minder verschillen in de uitvoering door gemeenten, het afschaffen van de kostendelersnorm, de vierwekenzoektermijn voor jongeren tot 27 jaar en de verplichte tegenprestatie.

Bestaanszekerheid en minimumloon

Bestrijding van armoede en verbeteren van de bestaanszekerheid is het best gediend met structurele maatregelen. Mensen moeten van hun inkomen op een fatsoenlijke manier kunnen leven. De Commissie Sociaal Minimum constateerde eerder dat het sociaal minimum en het minimumloon te laag zijn om van rond te komen en pleitte voor het structureel verhogen van de levensstandaard, met daarnaast maatregelen om kinderarmoede tegen te gaan, de toeslagen en inkomensondersteuning te vereenvoudigen en de verschillen tussen gemeenten tegen te gaan. Helaas blijkt tot nu toe uit het Hoofdlijnenakkoord dat er weer losse, tijdelijke maatregelen worden getroffen om de koopkracht op peil te houden. Volgens de doorrekening van het CPB zal de kinderarmoede zelfs toenemen. Het eindelijk stopzetten van de afbouw van de dubbele heffingskorting bij het berekenen van het sociaal minimum zal helpen. De FNV roept de Kamer dan ook op erop aan te dringen de afbouw van de dubbele heffingskorting sinds 2012 terug te draaien.

Bestaanszekerheid en een beter Nederland zijn verder gediend met verdere verhoging van het wettelijk minimumloon naar €16 met volledige koppeling aan sociaal minimum en AOW. Het is hoog tijd de leeftijd waarop nog een jeugdloon geldt, te verlagen naar 18 jaar. Van nadelige gevolgen voor de werkgelegenheid zal geen sprake zijn. Integendeel, verdere verhoging van het minimumloon zal ertoe leiden dat schaarse arbeid wordt herverdeeld richting economische activiteiten die het meest bijdragen aan brede welvaart.

Ook roept de FNV de Kamer op een hoger ambitieniveau te hebben om armoede, waaronder kinderarmoede, terug te dringen. De armoede op het peil van 2024 houden is niet voldoende, want dan accepteren we dat 335.000 huishoudens onder de lage inkomensgrens leven.

Zwaarwerkregeling

De noodzaak dat mensen met zwaar werk, die ook vaak vroeg met werken zijn begonnen, eerder met pensioen moeten kunnen wordt politiek breed gesteund. Toch bleek het nodig een ultimatum aan het kabinet te stellen waarin wordt geëist dat de huidige RVU-regeling wordt voortgezet en verruimd, zodat meer mensen met zwaar werk daadwerkelijk tijdig kunnen stoppen met werken. Helaas heeft de minister geen gehoor gegeven aan die oproep. Momenteel wordt op veel plaatsen actiegevoerd om

onze eisen kracht bij de zetten. In het Hoofdlijnenakkoord wordt tot onze verbazing met geen woord gerept over de zwaarwerkregeling. De FNV roept de Kamer op ruimte te maken in een akkoord voor een structurele zwaarwerkregeling met een hoger bedrag dat maximaal boetevrij aan een werknemer mag worden betaald als die werknemer tijdig stopt met werken.

Tot slot

Dit kabinet treedt aan na een ingewikkelde formatie. Het blijft zorgelijk dat het kennelijk nodig is dat in het akkoord wordt benadrukt dat de democratische rechtsstaat niet ter discussie staat bij het komende kabinet en de vier coalitiepartijen. En dat tijdens de hoorzittingen aankomende bewindspersonen moeten benadrukken dat ze eerdere uitspraken die in strijd zijn met de democratische rechtsstaat, niet zo hebben bedoeld. De FNV is de grootste vakbond van Nederland en verenigt werkenden, gepensioneerden en uitkeringsgerechtigden uit alle sectoren voor fatsoenlijk werk en een eerlijke verdeling van werk en inkomen. De FNV behartigt de belangen van haar leden op basis van de fundamentele waarden van gelijkwaardigheid van alle mensen, van vrijheid, rechtvaardigheid en solidariteit. Op basis van deze waarden zullen we de maatregelen van het kabinet dan ook beoordelen. We zullen niet accepteren dan onze leden tegen elkaar worden uitgespeeld. De FNV zal zich altijd verzetten tegen een kabinet dat ongelijkheid vergroot, bevolkingsgroepen tegen elkaar opzet, of beroepsgroepen aanvalt die de democratie draaiende houden zoals journalisten, wetenschappers, onderwijzers en rechters. Ook dat gaat over bestaanszekerheid.

Met vriendelijke groet,

Tuur Elzinga
Voorzitter FNV